

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТА РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИЗМУ»

(для студентів 1 курсу денної форми навчання
напряму підготовки 6.020107 «Туризм»)

Програма і робоча програма навчальної дисципліни «Організація туризму» (для студентів 1 курсу денної форми навчання напряму підготовки 6.020107 «Туризм») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва, укл.: С. О. Погасій, М. М. Покогодна. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 24 с.

Укладачі: доц., к.т.н. С. О. Погасій,
доц., к. географ. н. М. М. Покогодна

Рецензенти: проф., д.е.н. І. М. Писаревський

Рекомендовано кафедрою туризму і готельного господарства, протокол № 6 від 26 січня 2011 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ЗА НАПРЯМОМ 6.020107 «ТУРИЗМ».....	5
1.1 Мета, предмет та місце дисципліни	5
1.2 Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни (відповідно до стандар- тів ОПП).....	6
1.3 Освітньо-кваліфікаційні вимоги.....	6
1.4 Рекомендована основна навчальна література.....	7
Анотація програми навчальної дисципліни «Організація туризму».....	8
2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ 1 КУРСУ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ 6.020107 «ТУРИЗМ».....	9
2.1 Кваліфікаційні вимоги до студентів.....	9
2.2 Тематичний план навчальної дисципліни.....	10
2.3 Зміст навчальної дисципліни за модулями й темами	11
2.4 Плани лекцій	14
2.5 Плани практичних (семінарських) занять	16
2.6 Самостійна робота студентів	17
2.7 Питання для самоконтролю	17
2.8 Система контролю знань студентів	19
2.9 Список рекомендованої літератури для вивчення дисципліни	22

ВСТУП

У сучасних умовах для розвитку економіки України важливе значення має посилення ролі невиробничої сфери. Одним з таких напрямків, що сприяє зміцненню економічного потенціалу держави, є туристсько-готельний бізнес. Туризм забезпечує значний внесок в економіку країни, сприяє створенню нових робочих місць, задовольняє культурно-пізнавальні, оздоровчі та інші потреби населення, прискорює інтеграційні процеси в соціально-економічній сфері життя. Однак ефективний розвиток туристської діяльності неможливий без залучення до неї висококваліфікованих фахівців, які володіють необхідним багажем знань у цій сфері, на основі яких можна приймати професійні рішення.

Дисципліна “Організація туризму” є базовою при підготовці спеціалістів економіко-управлінського профілю для туристської індустрії.

Метою вивчення дисципліни є засвоєння теоретичних положень та надбання практичних навичок з організації туризму на різних ієрархічних рівнях в різних туристських регіонах світу та в Україні.

Предметом дисципліни є регіональні особливості організації туризму.

Необхідною умовою успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з навчальною літературою з питань менеджменту туризму, нормативних документів з питань державного регулювання туристської діяльності.

Програма навчальної дисципліни визначає мету, предмет, місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки бакалаврів, зміст дисципліни, освітньо-кваліфікаційні вимоги до бакалаврів, які забезпечуються дисципліною “Організація туризму”.

Робоча програма містить перелік питань дисципліни з розподілом за темами й змістовими модулями і визначенням кількості годин на їх вивчення у процесі аудиторної та самостійної роботи, план проведення лекцій, практичних занять та виконання самостійної роботи, контрольні запитання для перевірки засвоєння матеріалу, характеристику системи оцінювання знань студентів за даною дисципліною, список законодавчих і нормативно-правових матеріалів, основної та додаткової літератури, адрес мережі Інтернет стосовно окремих питань організації туризму.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних (семінарських). На лекціях розглядаються основні питання курсу. Найбільш важливі і складні питання виносено на розгляд та обговорення під час семінарських занять. Поглиблене вивчення окремих питань і закріплення знань здійснюються при виконанні самостійної роботи. Значна увага в робочій програмі приділена організації самостійної роботи студента та системі контролю знань які студент одержав і засвоїв при вивченні дисципліни. Робочу програму розроблено з урахуванням вимог Болонської декларації.

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

БАКАЛАВРІВ ЗА НАПРЯМОМ 6.020107 «ТУРИЗМ»

Програму розроблено на основі:

ГСВО МОНУ Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра з напрямом 0504 «Туризм», 2004 р.

ГСВО МОНУ Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра з напрямом 0504 «Туризм», 2004 р.

СВО ХНАМГ Навчальний план підготовки бакалавра. 6.020107 «Туризм», 2007 р.

1.1 Мета, предмет та місце дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у засвоєнні теоретичних положень та надбанні практичних навичок з організації туризму на різних ієрархічних рівнях та в різних туристських регіонах світу та в Україні (згідно ОПП ГСВО МОНУ).

Завдання дисципліни:

- засвоїти організацію туризму як систему взаємозалежних і взаємодоповнюючих елементів;
- вивчення структури організації туризму;
- вивчення географічних особливостей організації туристської діяльності.

Предмет вивчення у дисципліні є регіональні особливості організації туризму (згідно ОПП ГСВО МОНУ).

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалаврів наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 - Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалаврів напрямом підготовки 6.020107 «Туризм»

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
1. Вступ до фаху; 2. Історія України; 3. Історія туризму; 4. Туристське країнознавство; 5. Рекреаційна географія;	1. Організація послуг харчування; 2. Організація екскурсійних послуг; 3. Організація транспортних послуг; 4. Інформаційні системи і технології в туризмі; 5. Економіка і ціноутворення в галузі туризму; 6. Менеджмент туризму; 7. Маркетинг туризму; 8. Рекреаційні комплекси; 9. Правове регулювання туристської діяльності; 10. Аналіз діяльності підприємств туризму; 11. Туристські ресурси України.

1.2 Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни (відповідно до стандартів ОПП)

Модуль 1. Організація туризму (2,5 кредити/90 годин)

Змістовий модуль 1.1. Основні поняття та принципи організації туризму. Міжнародне та державне регулювання туристською діяльністю.

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи.

Поняття організації туризму. та значення організації туризму; система статистичних понять і визначень в організації туризму; етапи організації світового туризму; структурні рівні організації туризму.

Державний і регіональний рівні організації туризму: характеристика існуючих систем державного регулювання туристської діяльності в різних країнах світу; державні органи регулювання туристської діяльності в Україні; туристська політика в Україні та її основні положення; сутність туристських формальностей; основні цілі та порядок створення і функціонування туристських підприємств; види туристських підприємств та їх особливості; принципи організації їх діяльності; ліцензування в туризмі; стандартизація і стандарти в туризмі; сертифікація в туризмі. .

Змістовий модуль 1.2. Туристський ринок та його сегментація. Організація туризму в регіонах світу та в Україні.

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи.

Основні функції та суб'єкти туристського ринку; механізм функціонування туристського ринку; туристський кругообіг; туристський попит; туристська пропозиція; види, характеристика і особливості туристського продукту; економічні закономірності туристського ринку (закон вартості, закон попиту і пропозиції); ринок послуг розміщення; ринок транспортних послуг; ринок послуг, що надаються туристськими підприємствами; ринок розваг; ринок додаткових послуг; поняття сегментації туристського ринку; критерії сегментації туристського ринку: географічні, соціо-демографічні, психолого-поведінкові; вимоги до ринкового сегменту; фактори, що впливають на виникнення, характер та поведінкові особливості споживача; основні типи споживачів туристських послуг.

Організація туризму європейського регіону; індустрія туризму американського регіону; туристські ринки південно-азіатського та азійсько-тихоокеанського регіонів; соціально-економічні умови розвитку близько-східного туристського регіону; соціально-економічні умови розвитку африканського туристського регіону; умови формування туристського ринку України.

1.3 Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Освітньо-кваліфікаційні вимоги до бакалаврів наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 - Освітньо-кваліфікаційні вимоги до бакалаврів
напряму підготовки 6.020107 «Туризм»

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності (виробнича, соціально-виробнича, соціально-побутова)	Функції діяльності у виробничій сфері (проектувальна, організаційна, управлінська, виконавська, технічна, інші)
Складати перспективні програми турів з метою подальшої апробації їх на ринку та виявлення рівня відповідності запитам туристів, застосовуючи методику планування та впровадження нового турпродукту;	виробнича	проектувальна
Визначати можливості зарубіжних партнерів щодо розробки турів, укладати угоди з зарубіжними споживачами, використовуючи результати досліджень світового ринку послуг;	виробнича	проектувальна
Прогнозувати обсяг і асортимент туристських послуг за умови залучення нових споживачів, використовуючи методи прогнозування попиту та інтенсивність туристських потоків;	виробнича	проектувальна

1.4 Рекомендована основна навчальна література

1. Биржаков М.Б. Введение в туризм. – СПб.: Издательский торговый дом «Герда», 1999. – 192 с.
2. Гуляев В.Г. Организация туристской деятельности. Учебное пособие. – М.: Нолидж – 1996. – 312 с.
3. Квартальнов В.А. Туризм. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 320 с.
4. Кифяк В.Ф. Організація туризму: Навч. посібник – Чернівці: Книги–ХХІ, 2008. – 330 с.
5. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристського бізнесу: Навч. посібник.- К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с.
6. Окладникова Е.А. Международный туризм. География туристских ресурсов. 2002. – 384 с.
7. Организация туризма: Уч. пособие / А.П. Дурович, Г.А. Бондаренко, Т.М. Сергеева и др.; под общ. ред. А.П. Дуровича – 3-е изд. – Минск: Новое знание, 2006. - 640с.
8. Організація туризму: підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Поколотна та ін.; за ред. І.М. Писаревського. – Х.: ХНАМГ, 2008. – 541 с.
9. Романов А.А., Саакянц Р.Г. География туризма: Учебное пособие. – М.: Советский спорт, 2002. – 464 с.
10. Сенин В.С. Организация международного туризма: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 400 с.

1.5 Анотація програми навчальної дисципліни

«Організація туризму»

Дисципліна належить до циклу дисциплін професійної підготовки. Мета вивчення дисципліни полягає у засвоєнні теоретичних положень та надбанні практичних навичок з організації туризму на різних ієрархічних рівнях в різних туристських регіонах світу та в Україні. Предметом вивчення є регіональні особливості організації туризму. Назви змістових модулів: основні поняття та принципи організації туризму, міжнародне та державне регулювання туристською діяльністю; туристський ринок та його сегментація, організація туризму в регіонах світу та в Україні

Аннотация программы учебной дисциплины «Организация туризма»

Дисциплина относится к циклу дисциплин профессиональной подготовки. Цели изучения дисциплины – усвоение теоретических и приобретение практических навыков по организации туризма на разных иерархических уровнях в различных регионах мира и в Украине. Предметом изучения выступают региональные особенности организации туризма. Названия содержательных модулей: основные понятия и принципы организации туризма, международное и государственное регулирование туристской деятельностью; туристский рынок и его сегментация, организация туризма в регионах мира и в Украине.

Annotation to the program of academic discipline “Organization of tourism”

The discipline belongs the circle of disciplines for the professional preparation level. The purpose of study of the discipline is getting the theoretical and practical skills on organizing tourism at different hierarchical levels in different world and Ukrainian regions. The subject of study is the regional features of organization of tourism. The names of the rich modules in content: basic concepts and principles of organization of tourism, international and state adjusting by tourist activity; tourist market and his segmentation, organization of tourism in the regions of world and in Ukraine.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ З КУРСУ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ 6.020107 «ТУРИЗМ»

Структуру навчальної дисципліни «Організація туризму» для студентів 3-го курсу заочної форми навчання напряму підготовки 6.020107 «Туризм» наведено в табл.2.1.

Таблиця 2.1 – Структура навчальної дисципліни «Організація туризму» для студентів заочної форми навчання напряму підготовки 6.020107 «Туризм»

Характеристика дисципліни: підготовка бакалаврів	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних до ECTS - 2,5, у тому числі: змістових модулів – 2; самостійна робота; курсова робота.	Шифр і назва галузі знань: 0201 «Культура»	Нормативна. Рік підготовки: 1. Семестр: 2.
Кількість годин: усього – 90; за змістовими модулями: модуль 1 – 45 год.; модуль 2 – 45 год.	Код і напрям підготовки: 6.020107 «Туризм»	Лекції: кількість годин – 32. Практичні заняття: кількість годин – 32. Самостійна робота: кількість годин – 26
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр.	Вид контролю: іспит

2.1 Кваліфікаційні вимоги до студентів

Дисципліна «Організація туризму» є нормативною для підготовки бакалаврів за напрямом підготовки 6.020107 «Туризм»

Перед початком вивчення дисципліни з метою найкращого засвоєння матеріалу студенти повинні отримати знання і навички з таких дисциплін, як вступ до фаху, історія України, історія туризму, туристське країнознавство, рекреаційна географія.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен вміти:

складати перспективні програми турів з метою подальшої апробації їх на ринку та виявлення рівня відповідності запитам туристів, застосовуючи методи планування та впровадження нового турпродукту;

визначати можливості зарубіжних партнерів щодо розробки турів;

укладати угоди з зарубіжними споживачами, використовуючи результати досліджень світового ринку послуг;

прогнозувати обсяг і асортимент туристських послуг за умови залучення

нових споживачів, використовуючи методи прогнозування попиту та інтенсивність туристських потоків.

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики та освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів з напрямку підготовки 6.020107 «Туризм».

2.2 Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні дисципліни «Організація туризму» студент має ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, формами й методами навчання, видами та методами контролю знань.

Тематичний план дисципліни «Організація туризму» для підготовки бакалаврів за напрямом 6.020107 «Туризм» об'єднується в один модуль, який містить два змістових модулі, що об'єднують у собі відносно окремі самостійні блоки дисципліни, які логічно пов'язують кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота студента. Самостійна робота складається із самостійного вивчення окремих питань і виконання курсової роботи. Структура залікового кредиту дисципліни наведена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Структура залікового кредиту навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання напрямку підготовки 6.020107 «Туризм»

Тема	Кількість годин		
	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	Самостійна робота
1	2	3	4
Модуль 1. Організація туризму			
Змістовий модуль 1.1. Основні поняття та принципи організації туризму. Міжнародне та державне регулювання туристською діяльністю.			
Тема 1. Основні поняття з організації туризму, етапи організації світового туризму	2	2	2
Тема 2. Класифікація та функції туризму .	2	2	2
Тема 3. Структурні рівні організації туризму. Міжнародне регулювання туристською діяльністю	2	2	2

Продовження табл 2.2

1	2	3	4
Тема 4. Державне регулювання туристською діяльністю в Україні	2	2	2
Тема 5. Туристські підприємства, класифікація, етапи створення	2	2	2
Тема 6. Ліцензування в туризмі	4	4	4
Тема 7. Стандартизація, сертифікація в туризмі	2	2	2
Разом годин за змістовим модулем 1.1.	16	16	16
Змістовий модуль 1.2. Туристський ринок та його сегментація. Організація туризму в регіонах світу та в Україні			
Тема 8. Туристський ринок як сфера прояву економічних інтересів.	2	2	1
Тема 9. Туристський продукт, створення, просування, реалізація в умовах ринку			1
Тема 10. Сегментація туристського ринку.	2	2	1
Тема 11. Ринки послуг у сфері туризму.	2	2	2
Тема 12. Туристські регіони світу та їх стисла характеристика.	2	2	0,5
Тема 13. Організація туризму Європейського регіону	2	2	1
Тема 14. Індустрія туризму Американського регіону	1	1	0,5
Тема 15. Соціально-економічні умови розвитку Близько-Східного туристського регіону.	1	1	0,5
Тема 16. Туристські ринки Південно-Азіатського регіону.	1	1	0,5
Тема 17. Туристські ринки Азіатсько-Тихоокеанського регіону.	1	1	0,5
Тема 18. Соціально-економічні умови розвитку Африканського туристського регіону.	1	1	0,5
Тема 19. Формування туристського ринку України.	1	1	1
Разом годин за змістовим модулем 1.3.	16	16	10
Усього годин за модулем.	32	32	26

2.3 Зміст навчальної дисципліни за модулями й темами

Змістовий модуль 1.1. Основні поняття та принципи організації туризму. Міжнародне та державне регулювання туристською діяльністю.

Тема 1. Основні поняття з організації туризму. Етапи організації світового туризму.

Сутність поняття “організація”. Організація як функція менеджменту. Сучасні підходи до визначення туризму. Статистичне визначення туризму. Ви-

значення туризму за законодавством України. Визначення понять подорож; екскурсант; турист; туристський продукт; туристська індустрія. Мета і завдання дисципліни “Організація туризму”. Передумови розвитку туризму. Історичні етапи розвитку туризму.

Тема 2. Класифікація та функції туризму

Існуюча система класифікації туризму. Соціальна, гуманітарна й економічна функції туризму. Туризм, як соціально-економічна система. Фактори, що впливають на розвиток туризму. Переваги організованого туризму і перспективи його розвитку.

Тема 3. Структурні рівні організації туризму. Міжнародне регулювання туристською діяльністю

Міжнародний рівень організації туризму. Мета й основні завдання регулювання туристської діяльності на міжнародному рівні. Міжнародні організації, які координують туристську діяльність. Роль UNWTO в координації і регулюванні туристської діяльності. Основні міжнародні документи, що регламентують туристську діяльність. Сутність міжнародних туристських заходів. Правила організації і проведення заходів виставочної індустрії. Основні цілі й завдання участі туристських підприємств у виставках

Тема 4. Державне регулювання туристською діяльністю в Україні

Державний рівень організації туризму. Характеристика існуючих систем державного регулювання туристської діяльності в різних країнах світу. Державні органи регулювання туристської діяльності в Україні. Туристська політика в Україні та її основні положення. Основні законодавчі й нормативно-правові акти у сфері туризму, що діють в Україні. Основні важелі впливу держави на туристську діяльність. Сутність туристських формальностей.

Тема 5. Туристські підприємства, класифікація, етапи створення

Регіональний рівень організації туризму. Регіональні органи регулювання туристської діяльності. Основні цілі та порядок створення і функціонування туристських підприємств. Види туристських підприємств та їх особливості. Принципи організації їх діяльності.

Тема 6. Ліцензування в туризмі

Необхідність і цілі ліцензування. Основні визначення з ліцензування. Нормативно-правова база ліцензування. Порядок оформлення ліцензій. Умови ліцензування. Контроль за дотриманням ліцензійних умов.

Тема 7. Стандартизація, сертифікація в туризмі

Поняття про стандартизацію і стандарти. Основні міждержавні та національні стандарти, що діють в галузі туризму. Сутність сертифікації. Державна система сертифікації УкрСЕПРО. Порядок і правила сертифікації послуг в сфері туризму.

Змістовий модуль 1.2. Туристський ринок та його сегментація. Організація туризму в регіонах світу та в Україні

Тема 8. Туристський ринок як сфера прояву економічних інтересів.

Сучасний туристський ринок. Туристський попит і туристська пропози-

ція, їх особливості. Поняття еластичності попиту. Туристський кругообіг. Економічні закономірності функціонування туристського ринку (закон вартості, закон попиту і пропозиції та ін.). Механізм функціонування туристського ринку. Конкуренція як основний стимул розвитку туристської індустрії. Конкурентні переваги туристських підприємств. Основні напрямки підвищення конкурентоспроможності підприємств туристської індустрії.

Тема 9. Туристський продукт, створення, просування, реалізація в умовах ринку

Характеристика турпродукту. Властивості турпродукту. Єдині вимоги до турпродукту. Життєвий цикл турпродукту. Якість турпродукту – основа конкурентоспроможності туристського підприємства.

Тема 10. Сегментація туристського ринку

Поняття сегментації туристського ринку. Критерії сегментації туристського ринку: географічні, соціо-демографічні, психолого-поведінкові. Вимоги до ринкового сегменту. Основні типи споживачів туристських послуг. Фактори, що впливають на виникнення, характер та поведінкові особливості споживача.

Тема 11. Ринки послуг у сфері туризму

Структура туристської індустрії. Функції туроператорів, як суб'єктів туристської індустрії.

Ринок транспортних послуг. Транспорт, як засіб забезпечення туристської діяльності. Місце і роль транспорту в організації туристської діяльності. Переваги й недоліки різних видів транспорту при перевезенні туристів.

Ринок послуг розміщення. Класифікація засобів розміщення. Стисла характеристика засобів розміщення. Загальні вимоги до засобів розміщення. Класифікація готельних підприємств і загальні вимоги до них. Організація надання основних послуг і додаткового сервісу в готелях. Організація управління готелями і готельними комплексами. Поняття про готельні ланцюги.

Ринок послуг харчування. Загальна характеристика і типи систем харчування. Режими харчування туристів. Підприємства харчування, їх класифікація та стисла характеристика. Поняття про ресторани ланцюги.

Ринок екскурсійних послуг. Поняття екскурсійного обслуговування. Види екскурсій. Характеристика установ, які здійснюють екскурсійне обслуговування.

Ринок послуг страхування. Загальна характеристика системи страхування. Види страхування, що застосовуються в туризмі.

Ринок розваг. Ринок додаткових послуг.

Ринок послуг, що надаються туристськими підприємствами. Взаємодія підприємств туристської сфери. Договірні відносини в туризмі. Загальна характеристика договірної роботи. Вимоги до укладання договорів.

Тема 12. Туристські регіони світу та їх стисла характеристика.

Стан розвитку туризму у світі. Сучасний підхід до формування туристських регіонів світу. Загальна характеристика туристських регіонів світу.

Тема 13. Організація туризму Європейського регіону.

Загальна характеристика Європейського туристського регіону. Сучасний стан та особливості організації туризму в Північній, Південній, Західній, Схід-

ній і Центральній Європі. Проблеми та перспективи розвитку туризму у Європейському регіоні.

Тема 14. Індустрія туризму Американського регіону

Загальна характеристика Американського туристського регіону. Особливості організації індустрії туризму Північної, Центральної, Карибської, Південної Америки. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Американському регіоні.

Тема 15. Соціально-економічні умови розвитку Близько-Східного туристського регіону.

Характеристика Близько-Східного туристського регіону. Основні держави-туристські центри в регіоні. Особливості туристської діяльності в Близько-Східному регіоні. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Близько-Східному регіоні.

Тема 16. Туристські ринки Південно-Азіатського регіону.

Загальна характеристика Південно-Азіатського туристського регіону. Основні держави-туристські центри в регіоні. Особливості організації туризму в Південно-Азіатському регіоні. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Південно-Азіатському регіоні.

Тема 17. Туристські ринки Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

Загальна характеристика Азіатсько-Тихоокеанського туристського регіону. Основні держави-туристські центри в регіоні. Особливості туристської діяльності в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

Тема 18. Соціально-економічні умови розвитку Африканського туристського регіону.

Загальна характеристика Африканського туристського регіону. Основні держави-туристські центри в регіоні. Особливості організації туризму в Африканському туристському регіоні. Проблеми та перспективи розвитку туризму в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

Тема 19. Формування туристського ринку України.

Сучасний стан розвитку туризму в Україні. Загальна характеристика туристських ресурсів України та їх екологічного стану. Раціональне використання туристських ресурсів. Забезпечення захисту та безпеки туристів. Основні проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні. Активізація міжнародної туристської діяльності України як складової зовнішньоекономічної діяльності.

2.4 Плани лекцій

Навчальним планом підготовки бакалаврів за напрямком «Туризм» з дисципліни «Організація туризму» для денної форми навчання передбачено 16 лекцій у 2-му семестрі на 1-му курсі.

Плани лекцій наведено у табл. 2.3

До лекційного курсу включено найбільш складні питання. Лекційний матеріал розподілено на два змістових модулі пропорційно годинам, передбаченим навчальним планом.

По закінченні опрацювання матеріалу дисципліни за кожним змістовим модулем проводиться поточний контроль у формі тестування, результати якого заносять в екзаменаційну відомість і враховують при визначенні підсумкової оцінки.

Таблиця 2.3 - План лекційного курсу

№ лекції	Тема лекції	Кількість годин
Змістовий модуль 1.1. Основні поняття та принципи організації туризму. Міжнародне та державне регулювання туристською діяльністю.		
1	Тема 1. Основні поняття з організації туризму, етапи організації світового туризму	2
2	Тема 2. Класифікація та функції туризму .	2
3	Тема 3. Структурні рівні організації туризму. Міжнародне регулювання туристською діяльністю	2
4	Тема 4. Державне регулювання туристською діяльністю в Україні	2
5	Тема 5. Туристські підприємства, класифікація, етапи створення	2
6	Тема 6. Ліцензування в туризмі	4
7	Тема 7. Стандартизація, сертифікація в туризмі	2
Змістовий модуль 1.2. Туристський ринок та його сегментація. Організація туризму в регіонах світу та в Україні		
8	Тема 8. Туристський ринок як сфера прояву економічних інтересів.	2
9	Тема 9. Туристський продукт, створення, просування, реалізація в умовах ринку	
10	Тема 10. Сегментація туристського ринку.	2
11	Тема 11. Ринки послуг у сфері туризму.	2
12	Тема 12. Туристські регіони світу та їх стисла характеристика.	2
13	Тема 13. Організація туризму Європейського регіону	2
14	Тема 14. Індустрія туризму Американського регіону	1
15	Тема 15. Соціально-економічні умови розвитку Близько-Східного туристського регіону.	1
16	Тема 16. Туристські ринки Південно-Азіатського регіону.	1
17	Тема 17. Туристські ринки Азіатсько-Тихоокеанського регіону.	1
18	Тема 18. Соціально-економічні умови розвитку Африканського туристського регіону.	1
19	Тема 19. Формування туристського ринку України.	1

2.5 Плани практичних(семінарських) занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь і навичок виконання певних видів роботи.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу.

Плани практичних(семінарських) занять наведено в абл. 2.4.

Таблиця 2.4 - План проведення практичних (семінарських) занять

№ лекції	Тема заняття	Кількість годин
Змістовий модуль 1.1. Основні поняття та принципи організації туризму. Міжнародне та державне регулювання туристською діяльністю.		
1	Тема 1. Основні поняття з організації туризму, етапи організації світового туризму	2
2	Тема 2. Класифікація та функції туризму .	2
3	Тема 3. Структурні рівні організації туризму. Міжнародне регулювання туристською діяльністю	2
4	Тема 4. Державне регулювання туристською діяльністю в Україні	2
5	Тема 5. Туристські підприємства, класифікація, етапи створення	2
6	Тема 6. Ліцензування в туризмі	4
7	Тема 7. Стандартизація, сертифікація в туризмі	2
Змістовий модуль 1.2. Туристський ринок та його сегментація. Організація туризму в регіонах світу та в Україні		
8	Тема 8. Туристський ринок як сфера прояву економічних інтересів.	2
9	Тема 9. Туристський продукт, створення, просування, реалізація в умовах ринку	
10	Тема 10. Сегментація туристського ринку.	2
11	Тема 11. Ринки послуг у сфері туризму.	2
12	Тема 12. Туристські регіони світу та їх стисла характеристика.	2
13	Тема 13. Організація туризму Європейського регіону	2
14	Тема 14. Індустрія туризму Американського регіону	1
15	Тема 15. Соціально-економічні умови розвитку Близько-Східного туристського регіону.	1
16	Тема 16. Туристські ринки Південно-Азіатського регіону.	1
17	Тема 17. Туристські ринки Азіатсько-Тихоокеанського регіону.	1
18	Тема 18. Соціально-економічні умови розвитку Африканського туристського регіону.	1
19	Тема 19. Формування туристського ринку України.	1

2.6 Самостійна робота студентів

Набуття і закріплення знань з дисципліни “Організація туризму” неможливо без самостійної роботи студентів. Крім лекційних, практичних (семінарських) занять, тобто аудиторної роботи, з дисципліни “Організація туризму” передбачено виконання студентами таких видів самостійної роботи:

- 1) вивчення законодавчих, нормативних та інструктивних матеріалів;
- 2) вивчення додаткової літератури з окремих питань курсу;
- 3) підготовка до практичних (семінарських) занять;
- 5) виконання курсової роботи;
- б) підготовка до поточного й підсумкового контролю;

При вивченні законодавчих, нормативних та інструктивних матеріалів студенту необхідно вести конспект першоджерел. Контроль за вивченням законодавчих, нормативних та інструктивних матеріалів здійснюють на практичних

заняттях при перевірці конспектів першоджерел та при опитуванні на заняттях.

Вимоги до курсової роботи визначено методичними вказівками [12].

Підготовка до практичних (семінарських) занять здійснюється згідно методичних вказівок [11].

Самостійна робота студента за всіма видами контролюється викладачем під час опитування на практичних(семінарських) заняттях, при перевірці, захисті курсової роботи, здійсненні поточного контролю за змістовими модулями та підсумкового контролю з дисципліни (іспит) і враховується в оцінках на всіх рівнях контролю.

2.7 Питання для самоконтролю

Змістовий модуль 1.1. Основні поняття та принципи організації туризму. Міжнародне та державне регулювання туристською діяльністю.

1. Що означає слово “організація” як функція менеджменту?
2. Наведіть статистичне визначення туризму.
3. Дайте визначення туризму згідно із Законом України “Про туризм”
4. Дайте визначення поняття ”турист”.
5. Наведіть класифікацію туризму за різними ознаками, дайте стислу характеристику класифікаційних груп.
6. Чому необхідно регулювати туристську діяльність на міжнародному рівні?
7. Наведіть класифікацію міжнародних туристських організацій і об’єднань.
8. Які основні нормативно-правові акти регулюють туристську діяльність в Україні?
9. Яка основна мета державного регулювання туристської діяльності?
10. Назвіть органи державного керування туристською діяльністю в Україні.
11. Що відноситься до туристських формальностей?
12. Які міжнародні документи регламентують туристські формальності?
13. Вкажіть характерні особливості туристських підприємств.
14. Які основні принципи діяльності туристських підприємств?
15. Які існують організаційні форми туристських підприємств?
16. Назвіть основні етапи створення туристського підприємства та дайте стислу їх характеристику.
17. В яких випадках ліквідується туристське підприємство?
18. Який порядок ліквідації туристського підприємства?
19. Яка основна мета проведення ліцензування туристської діяльності?
20. Вказати основні законодавчі документи, що регламентують проведення ліцензування у сфері туризму в Україні?
21. Який порядок оформлення ліцензії на туристську діяльність?
22. В яких випадках може бути анульовано ліцензію на туроператорську або турагентську діяльність?
23. У чому полягає сутність стандартизації?

24. Які основні цілі й завдання стандартизації у сфері туризму?
25. Які основні стандарти України діють в галузі туризму?
26. Яка основна мета сертифікації в туризмі?
27. Які послуги у сфері туризму підлягають обов'язковій сертифікації?
28. Який порядок проведення сертифікації готельних послуг?
29. Який порядок проведення сертифікації послуг харчування?

Змістовий модуль 1.2. Туристський ринок та його сегментація. Організація туризму в регіонах світу та в Україні

1. Дайте визначення туристського ринку.
2. Дайте характеристику основних моделей ринку.
3. Які основні особливості функціонування туристського ринку?
4. Дайте визначення туристського попиту і туристської пропозиції.
5. Які особливості мають туристський попит і туристська пропозиція?
6. Що характеризує еластичність попиту?
7. Дайте визначення конкуренції.
8. Наведіть визначення туристського продукту.
9. Які властивості має туристський продукт?
10. Дайте визначення понять туристський маршрут та програма обслуговування.
11. Назвіть основні етапи життєвого циклу турпродукту.
12. Розкрийте сутність сегментації туристського ринку.
13. Які існують критерії сегментації туристського ринку? Дайте стислу характеристику кожного з них.
14. Вкажіть основні типи споживачів туристських послуг.
15. Назвіть складові елементи туристської індустрії.
16. Які основні види транспорту застосовують в туризмі?
17. Які напрямки транспортного забезпечення існують в туризмі?
18. Як класифікують засоби розміщення для туристів?
19. Які основні вимоги до організації харчування туристів у засобах розміщення?
20. Дайте визначення поняття “екскурсійне обслуговування”.
21. Які види страхування застосовують в туризмі?
22. Наведіть загальну характеристику ринку розваг.
23. Наведіть загальну характеристику ринку додаткових послуг.
24. Якими показниками характеризується стан розвитку туризму у світі?
25. Які туристські регіони виділяються у світі?
26. Які показники характеризують туристську діяльність в існуючих туристських регіонах світу?
27. Дайте загальну характеристику Європейському регіону.
28. Які туристські субрегіони виділяються в Європейському туристському регіоні?
29. Дайте загальну характеристику Американському регіону.
30. Які туристські субрегіони виділяються в Американському туристському регіоні?

31. Дайте загальну характеристику Близько-Східного регіону.
32. Дайте загальну характеристику Південно-Азіатського регіону.
33. Дайте загальну характеристику Азіатсько-Тихоокеанського регіону.
34. Вкажіть основні туристські центри в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні?
35. Дайте загальну характеристику Африканського регіону.
36. Дайте стислу характеристику сучасного стану туризму в Україні.
37. Дайте характеристику основних туристських ресурсів України.
38. Яке значення має туризм для економіки країни?
39. Які особливості має туристська діяльність в Україні?
40. Вкажіть основні проблеми здійснення туристської діяльності в Україні та шляхи їх подолання.
41. Які перспективи розвитку туризму в Україні?

2.8 Система контролю знань студентів

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів з дисципліни “Організація туризму” для студентів денної форми навчання напряму підготовки бакалавра 6.020107 «Туризм» передбачає виставлення оцінок за всіма формами навчальної роботи.

Перевірка і оцінювання знань студентів здійснюється через:

- 1) оцінювання виконання курсової роботи;
- 2) проведення поточного тестового контролю за змістовими модулями;
- 3) проведення підсумкового контролю з дисципліни (екзамен).

Загальне модульне оцінювання з дисципліни “Організація туризму” здійснюється за накопичувальною системою і передбачає у другому семестрі на 1-му курсі навчання оцінювання роботи студентів за двома змістовими модулями, оцінювання виконання і захисту курсової роботи та підсумкове екзаменаційне оцінювання знань студентів.

Оцінка за курсову роботу складається з оцінок за два змістових модулі (від 0 до 30 балів за кожен змістовий модуль) та оцінки за захист курсової роботи (від 0 до 40 балів).

Вказані оцінки визначаються виходячи з таких критеріїв:

- 1) дотримання встановлених правил оформлення роботи;
- 2) повнота викладення матеріалу та змістовність висновків;
- 3) використання додаткової літератури (наукова, навчальна, професійні періодичні видання);
- 4) використання матеріалів з мережі Інтернет;
- 5) правильні відповіді на запитання при захисті окремих розділів курсової роботи за модулями і роботи в цілому.

Оцінки за модулями та захист курсової роботи виставляються виходячи із наступних вимог:

– оцінка “5” (оцінка за модуль 28-30 балів, оцінка за захист 37-40 балів) – якщо повністю виконані вимоги за критеріями 1 – 4 і студент відповів на 91-100% запитань при захисті модулю чи роботи в цілому;

– оцінка “4” (оцінка за модуль 22-27 балів, оцінка за захист 29-40 балів) – якщо повністю виконані вимоги за критеріями 1 – 4 і студент відповів на 71-90% запитань при захисті модулю чи роботи в цілому;

– оцінка “3” (оцінка за модуль 16-21 балів, оцінка за захист 21-28 балів) – якщо не виконано хоча б одна з вимог за критеріями 1 – 4 або студент відповів на 51-70% запитань при захисті модулю чи роботи в цілому

– оцінка “2” (оцінка за модуль 0-15 балів, оцінка за захист 0-20 балів) – якщо не виконано більш двох вимог за критеріями 1 – 4 або студент відповів менш ніж на 50% запитань при захисті модулю чи роботи в цілому.

Оцінка за курсову роботу виставляється за п’ятибальною та стобальною шкалою і заноситься в окрему відомість. Співвідношення між оцінками за різними шкалами вказано в табл. 2.6.

Оцінка з дисципліни «Організація туризму» складається з оцінок за два змістові модулі і оцінки за підсумковий контроль (екзамен).

Складові оцінок за змістові модулі наведено у табл. 2.5. Оцінки за змістові модулі виставляються в екзаменаційну відомість.

Екзамен проводиться у формі тестування.

Екзаменаційне завдання містять усі обов’язкові елементи екзаменаційного білету і складається з тестового завдання та практичного завдання.

Екзаменаційні тестові завдання містять необхідну кількість запитань і декілька відповідей на кожне запитання. При тестуванні студент заносить номери правильних відповідей у спеціальний бланк. Оцінювання відповідей студента здійснюється з розрахунку 30 балів за правильні відповіді на усі тестові запитання.

Практичне завдання передбачає розв’язання декількох нескладних завдань, які оцінюються із розрахунку 10 балів за правильне розв’язання усіх завдань.

Таким чином при оцінюванні знань з дисципліни студенту необхідно отримати оцінки за двома змістовими модулями (від 0 до 30 балів за кожний модуль) і оцінку за підсумковий контроль (від 0 до 40 балів).

Таблиця 2.5 - Складові оцінки за змістові модулі 1.1 та 1.2 з дисципліни
«Організація туризму»

Вид робіт, що оцінюється	Оцінка	Примітка
Тестування за змістовим модулем.	0 - 10	Тести містять 30 запитань на перевірку знань та навичок, одержаних під час аудиторних занять та самостійної роботи. Оцінка визначається діленням кількості правильних відповідей на 3 з округленням за арифметичними правилами.
Робота на практичних заняттях.	0 – 10	Визначається за оцінками, які студент одержує під час практичних занять таким чином: 1,25 бала за оцінку 5; 1 бал за оцінку 4; 0.75 бала за оцінку 3; 0 балів за оцінку 2.
Виконання і захист домашніх завдань	0 - 5	Домашні завдання видаються і оцінюються за системою, яку визначає викладач
Системність і своєчасність у роботі.	5	Студент одержує цю оцінку, якщо протягом змістового модуля він працював систематично і виконав усі заплановані роботи своєчасно. Якщо хоча б один із запланованих видів робіт не виконано своєчасно, студент цю оцінку не одержує.
Загальна оцінка	0 – 30	

Оцінки за два змістових модулі, оцінка за підсумковий контроль (екзамен) та оцінка за дисципліну в цілому виставляються в екзаменаційну відомість. Оцінка за дисципліну в цілому виставляється в екзаменаційну відомість а п'ятибальною та стобальною шкалою. Співвідношення між оцінками за різними шкалами вказано в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Відповідність оцінок за національною шкалою
оцінкам за шкалою ECTS

Кількість набраних балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
91 – 100	Відмінно	A
81 – 90	Добре	B
71 – 80	Добре	C
61 – 70	Задовільно	D
51 - 60	Задовільно	E
26 – 50	Незадовільно з можливістю повторного оцінювання	FX
0 – 25	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу	F

2.9 СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

2.9.1 Законодавчі й нормативно-правові матеріали

1. Закон України «Про внесення змін до закону України «Про туризм» 18.11.2003 р., № 1282 – IV // Туристська діяльність в Україні: Нормативно – правове регулювання/ Роїна О.М. (2-е вид., змін. та доп.). – К.:КНТ,2006. – С. 5 – 29.
2. Ліцензійні умови провадження туроператорської та турагентської діяльності / Затверджено Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва та Міністерства культури і туризму України 11.09.2007 № 111/55, Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.09.2007 за № 1123/14390. [Електронний ресурс. Режим доступу: <http://tourism.gov.ua>].
3. Порядок контролю за додержанням ліцензійних умов провадження господарської діяльності з організації іноземного, внутрішнього, зарубіжного туризму, екскурсійної діяльності. / Туристська діяльність в Україні: Нормативно – правове регулювання/ Роїна О.М. (2-е вид., змін. та доп.). – К.:КНТ,2006. – С. 70 – 84.

2.9.2 Основна

4. Гуляев В.Г. Организация туристской деятельности: Уч. пособие. - М.: Нолидж. - 1996. - 312с.
5. Ильина Е.Н. Туроперейтинг: организация деятельности: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 256 с.
6. Кабушкин Н.И. Менеджмент туризма: Ученик.. – 6-е изд. – Минск.: Новое знание, 2006. – 408 с.
7. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2008. – 330 с.
8. Організація туризму: підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін.; за ред. І.М. Писаревського. – Х.: ХНАМГ, 2008. – 541 с.
9. Организация туризма: учеб. пособие / А.П. Дурович, Г.А. Бондаренко, Т.М. Сергеева и др.; под общ. ред. А.П. Дуровича – 3-е изд.– Минск: Новое знание, 2006. - 640с.
10. Чорненька Н.В. Організація туристичної індустрії: Навчальний посібник . – К.: Атіка, 2006. – 264 с.
11. Методичні вказівки до проведення практичних занять та організації самостійної роботи з дисципліни „Організація туризму” (для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності “Туризм”) / Укл. Покоłodна М.М., Гордієнко Т.В. – Харків: ХНАМГ, 2007 – 24 с.
12. Методичні рекомендації до виконання курсового проекту з дисципліни «Організація туризму» (для студентів напряму підготовки 0504 «Туризм») / Укл. Покоłodна М.М. – Харків: ХНАМГ, 2006. – 18 с.

2.9.3 Додаткова

13. Абрамов В.В., Тонкошкур М.В. История туризма: Уч. пособие. - Харьков: ХНАГХ, 2005. – 312 с.
14. Ємельянов Б.В. Экскурсоведение: Учебник. – 6-е изд. стереот. – М.:

Советский спорт, 2006. -216 с.

15. Жарков Г.Н. Правовое обеспечение международного туризма: Учебно-практическое пособие. - К.: Кондор, 2004. - 486с.

16. Зорин И.В., Квартальнов В.А. Энциклопедия туризма: Справочник. - М.: Финансы и статистика, 2000. – 368 с.

17. Истомин В.И., Лагутенко Б.Т. Страны мира: справочник туроператора и туриста. – М.: Советский спорт, 2000. – 224 с.

18. Маринин М.М. Туристические формальности и безопасность в туризме. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 144 с.

19. Мальська М.П., Бордун О.Ю. Планування діяльності туристських підприємств: Навч. посібник. - К.: Знання, 2005. – 241 с.

20. Машина Н.І. Страхування для туристських підприємств. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 368 с.

21. Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред. О.С. Кучика. – К.: Знагня, 2005. – 497 с.

22. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємства. Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.

23. Романов А.А., Саакянц Р.Г. География туризма: Учебное пособие. – М.: Советский спорт, 2002. – 464 с.

24. Сокол Т. Г. Основы туристичної діяльності: Підручник / За заг. ред. В. Ф. Орлова. - К.: Грамота, 2006. - 264 с.

25. Туризм, гостеприимство, сервис: Словарь справочник / Г.А. Аванесова, Л.П. Воронова, В.И. Маслов, А.И. Фролов; Под ред. Л.П. Воронковой. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 367 с.

26. Туристский терминологический словарь: Справочник – методическое пособие / Авт. – сост. Н.В. Зорин, В.А. Квартальнов. – М.: Советский спорт, 1999. 664 с.

27. Уваров В.Д., Борисов К. Г. Международные туристские организации: Справочник. - М.: «Международные отношения», 1999. – 288 с.

28. Юрківський В.М. Країни світу: Довідник. – К.: Либідь, 1999. – 368 с.

2.9.4 Ресурси мережі Internet

29. Сервер Верховної Ради України // www.rada.gov.ua.

30. Офіційний сайт Міністерства культури і туризму України // www.mincult.kmu.gov.ua.

31. Державна служба туризму і курортів Міністерства культури і туризму України // www.tourism.gov.ua.

32. Все о туризме. Туристская библиотека // www.tourlib.net.

33. Інформаційний розділ Всесвітньої Туристської Організації // www.world-tourism.org.

34. Каталог туристских сайтов // www.tourlib.columb.net.

35. Нормативні акти України // www.nau.kiev.ua.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма навчальної дисципліни та
робоча програма навчальної дисципліни **«Організація туризму»**
(для студентів 1 курсу денної форми навчання
напряму підготовки 6.020107 «Туризм»)

Укладачі: **ПОГАСІЙ** Сергій Олександрович
ПОКОЛОДНА Марія Миколаївна

В авторській редакції

Комп'ютерна верстка: *Ю. Ю. Конюшенко*

План 2011, поз. 427 Р

Підп. до друку 02.08.2011 р.

Друк на ризографі

Тираж 10 пр.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 1,4

Зам. № 7325

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК №4064 від 12.05.2011 р.